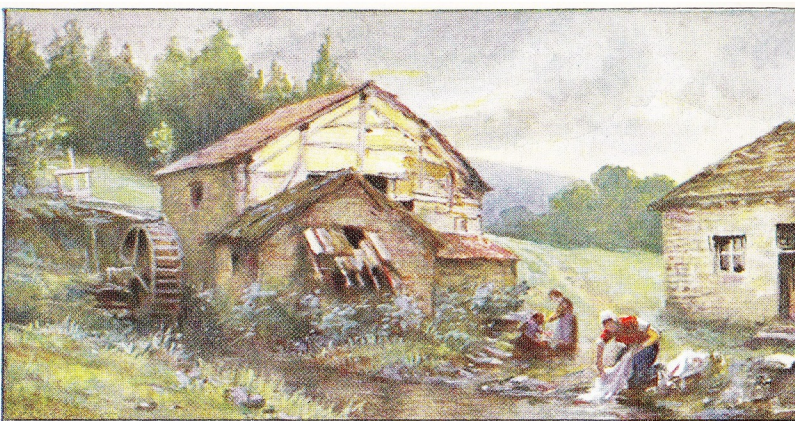

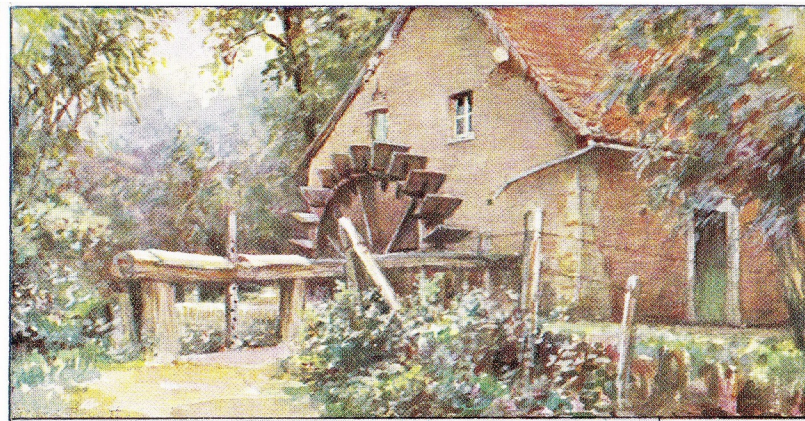
DE WATERMOLEN. — 1. Molen van « Molhan ».

LIEBIG PRODUKTEN : GEVEN DE SPIJZEN MEER SMAAK.

Liebig

Nadruk verboden.

Uitleg op keerzijde.

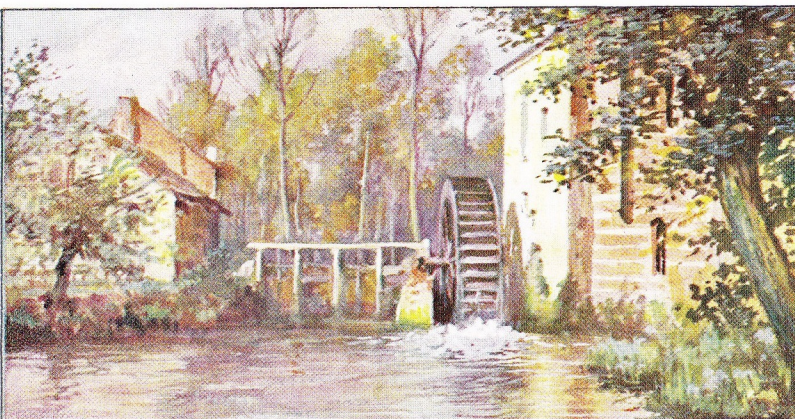
DE WATERMOLEN. — 2. « Daelmolen ».

LIEBIG PRODUKTEN : KNAPPEN OP.

Liebig

Nadruk verboden.

Uitleg op keerzijde.

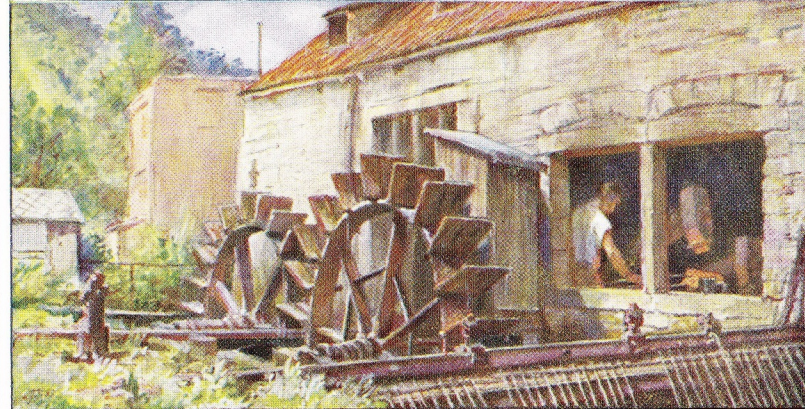
DE WATERMOLEN. — 3. Molen te Wonck.

LIEBIG PRODUKTEN : VERMINDEREN DEN KEUKENARBEID.

Liebig

Nadruk verboden.

Uitleg op keerzijde.

DE WATERMOLEN. — 4. Smis-molen.

LIEBIG PRODUKTEN : VERBETEREN DE SPIJSBEREIDING.

Liebig

Nadruk verboden.

Uitleg op keerzijde.

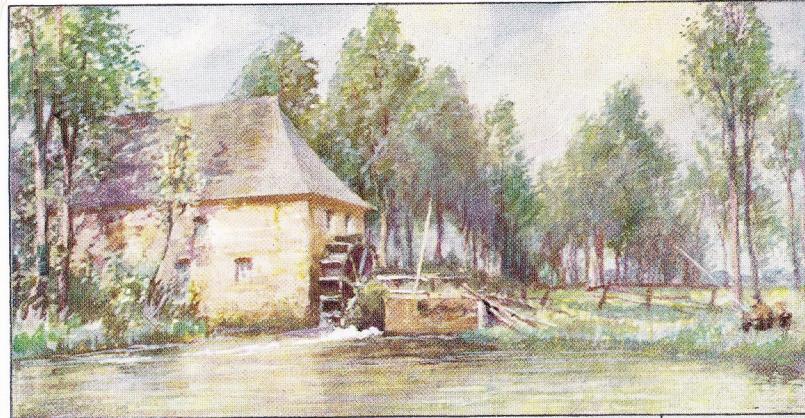
DE WATERMOLEN. — 5. Molen te Houtem.

LIEBIG PRODUKTEN : KEURPRODUKTEN.

Liebig

Nadruk verboden.

Uitleg op keerzijde.

DE WATERMOLEN. — 6. Molen te Retie.

LIEBIG PRODUKTEN : NUTTIG EN PRAKTISCH.

Liebig

Nadruk verboden.

Uitleg op keerzijde.

DE WATERMOLEN.

1. Molen « van Molhan ».

Sinds de aloudeste tijden heeft de mensch er naar gestreefd zich niet alleen dieren en planten doch ook de natuurkrachten ten nutte te maken. De stuwkracht van stroomend water moest dus begrijpelijkerwijze zijn aandacht vestigen : vandaar het ontstaan van den watermolen. Deze schijnt ouder te zijn dan den windmolen. Inderdaad, de geschriften van Strabo leeren ons dat er reeds een bestond te Cabrires bij het paleis van Mithridates in het begin der 1^e eeuw v. Chr., terwijl ook Lucretius en Vitruvius van den bouw van een watermolen gewag maken.

Het is in elk geval onbetwistbaar dat de watermolen zeer vroeg in ons landschap voorkwam en onze voorouders er sinds de middeleeuwen gebruik van maakten. Er waren er onder andere op de Schelde, die zich door ebbe en vloed, afwisselend in de twee richtingen bewogen.

Ons plaatje verbeeldt den molen genaamd « van Molhan » schilderachtig gelegen op de Lesse in de omstreken van Maissin (provincie Luxemburg).

Compagnie Liebig, gesticht in 1865.

846

Waarin bestaat de echte bezuiniging voor de huisvrouw? In het gebruik der LIEBIG PRODUCTEN die haar toelaten, zonder veel kosten, uitstekend te koken.

3. Molen te Wonck.

Alhoewel het geen algemeenen regel geldt, komen watermolens doorgaans voor in heuvelachtige streken, terwijl men op het platteland het meest windmolens aantreft. Dit is verklaarbaar door het feit dat de rivieren met snellen loop talrijker zijn op oneffen terrein dan op vlakten waar daarentegen de wind krachtiger is, gezien zijn geweld door niets gehinderd wordt. Maar even belangrijk als de wenteling zelf is het regelen der snelheid ervan. Bij den windmolen hangt zij af van de wijze waarop men de wieken plaatst met betrekking tot den wind, en ook van de veranderlijke dekking met zeilen. Bij den watermolen komt het vraagstuk neer op het regelen van de snelheid der strooming.

Om die reden is de molen doorgaans niet op de rivier zelf geplaatst, maar op een afvoerkanaal van een schutsluisje voorzien. Dit afvoerkanaal werpt zich stroomafwaarts terug in den waterloop welke alzoo verdeeld wordt in een boven- en een benedenloop.

De molen, op ons plaatje afgebeeld, is deze van Wonck op de Jeker (provincie Limburg).

Compagnie Liebig, gesticht in 1865.

846

Het volstaat niet te eten; goed verteren is van grooter belang. Dank zij hun opwekkende werking, zullen de LIEBIG PRODUCTEN u daarbij krachtig helpen.

5. Molen te Houtem.

De molen van Houtem bij Kasterlee is wellicht een der oudste uit de Antwerpsche Kempen. De oorkonden van de gemeente maken inderdaad gewag van de bezitters van een watermolen sinds 1248.

Deze watermolens zou eertijds aan de Tempeliers toebehoord hebben, terwijl nadien de twee derden van het omliggend domein het bezit der abdij van Tongerlo werden.

Een groot deel van het molenhuis brandde af tijdens de beroerten der 16^e eeuw. In 1593 schonk de abt van Tongerlo 150 « Rijnsgulden » aan den pachter om hem te helpen den molen en het molenhuis herop te richten. Sindsdien hebben de gebouwen geen verandering meer ondergaan, waarschijnlijk om reden dat binnen- en buitenmuren zoodanig versterkt waren geworden dat het geheel eer een vesting lijkt. De Fransche omwenteling bracht een einde aan het eigendomsrecht der abdij van Tongerlo op « Houtemmolen », waarna hij privaatzit bezit werd.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865.

846

2. « Daelmolen ».

De werking van den watermolen steunt op de omzetting der kracht van stroomend water in een draaiende beweging door middel van een rad. Dit rad wordt alzoo de spil van heel het molenspel.

Er bestaan twee hoofdtypen van watermolens. Het eerste, *bovenslagrad* genaamd, komt voor op plaatsen waar een waterloop een merklijk verschil van peil vertoont. Stroomopwaarts in een goot afgeleid, stort het water zich in bakvormige schoepen waarvan het rad voorzien is en de zwaartekracht volstaat om de draaiende beweging te verlenen. Bij het tweede type, of *benedenslagrad*, wordt het rad zelf in de strooming geplaatst, welke alzoo rechtstreeks tegen de schoepen duwt. De techniek is in dit geval vergelijkbaar met deze van de raderboot, uitgevonden door Fulton. Enkel de toepassing van het principe is omgekeerd : bij de raderboot steunt het rad, door den motor gedreven, op het water en dient tot de voortstuwing, terwijl het bij den molen, na door den stroom in beweging gebracht te zijn, zelf drijftrad wordt.

Ons plaatje toont de « Daelmolen » te Lauw-Ruften op de Jeker of Geer (provincie Limburg). Hij dagteekent van de 17^e eeuw en wordt nog door de bewoners der streek gebruikt om hun broodgraan te malen.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865.

846

Goed koken is een kunst, welke door de LIEBIG PRODUCTEN binnen ieders bereik wordt gesteld.

4. Smis-molen.

Niettegenstaande zijn nederig uitzicht, verzekerde de watermolen doorgaans een redelijken welstand aan zijn uitbaters.

Het zou verkeerd zijn te veronderstellen dat de watermolen ten allen tijde uitsluitend tot het malen van graan gediend heeft, alhoewel dit steeds zijn voornaamste rol was. Sommige werden gebruikt om gerst te pellen, andere om uit koolzaad de olie te persen welke vroeger voor de verlichting gebezigd werd. Andere nog dienden om papierpap te bereiden, ofwel om koper te pletten en ijzer te smeden. De molen op ons plaatje voorgesteld is er een voorbeeld van. Het is een der laatste smis-molens van de provincie Luik. Het rad, dat op het voorplan zichtbaar is, brengt door middel van een excentriek, twee zware hamers in beweging die, beurtelings, elk op een aanbeeld neervallen en aldus toelaten zonder moeite de zwaarste stukken te smeden. Het tweede rad, op het achterplan afgebeeld, dient om door een zelfde beweging den blaasbalg van de smis te doen werken. Deze ouderwetse smissen treft men nog zelden aan; ze worden meer en meer door de grootnijverheid uitgeschakeld.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865.

846

Smakelijk gegeten is half verteerd. Dit verklaart den bijval van de LIEBIG PRODUCTEN.

6. Molen te Retie.

Naar onze zes plaatjes te oordeelen, draagt de watermolen in de meeste gevallen er toe bij, het landschap een schilderachtig uitzicht te verlenen, hetgeen de moderne maalderij alvast niet doet. Evenwel kon de huidige techniek zich niet langer onderwerpen aan de grillen van een rivier, die natuurlijkerwijze aan de wisselvalligheid van overvloedigen regen of, erger nog, van groote droogte blootstaat. De groote hydraulische inrichtingen (zie onze reeks « De Witte Steenkool ») hebben om die reden dammen opgericht en kunstmatige meren verwekt. Dit laat toe den turbines een regelmatig watertoevoer te verzekeren, welke ook de klimatologische invloeden zijn. Het spreekt echter vanzelf dat de geringe opbrengst van een watermolen zulke hoge onkosten niet zou loonen. Daarin juist ligt zijn doodvonnis zoowel als dat van zijn lotgenoot, den windmolen. Men mag er zich daarom over verheugen dat de commissies voor behoud van Natuur- en Stedenschoon het verdwijnen dezer bescheiden getuigen van een voorbijen tijd trachten te verhinderen.

De molen, voorgesteld op ons plaatje, bevindt zich op den oever van de « Witte » of « Blanke » Neet, langs de oude baan van Retie naar Geel (provincie Antwerpen). Zijn bestaan dagteekent van vóór de 17^e eeuw.

Compagnie Liebig, gesticht in 1865.

846